

יסודות אמונה מתוך פרשת השבוע -
פרשת במדבר – מה כל כך חשוב במדבר?

1. במדבר רבה פרשה א סימן ב

"ישאו מדבר ועריו חצרים תשב קדר ירונו ישובי סלע" (ישעיה מב, יא), לנשיא שנכנס למדינה, וראו אותו בני המדינה, וברחו מלפניו. נכנס לשניה, וברחו מלפניו. נכנס לעיר חריבה, וקדמו אותו, והיו מקלסין אותו. אמר הנשיא, זו העיר טובה מכל המדינות. כאן אני בונה כסא, וכאן אני דר. כך כשבא הקדוש ברוך הוא לים, ברח מלפניו, שנאמר (תהלים קיד, ג) "הים ראה וינוס", וכן "ההרים רקדו כאלים" (שם שם ד). **בא למדבר חריבה, קדמו אותו**, שנאמר "ישאו מדבר ועריו חצרים תשב קדר ירונו ישובי סלע". אמר, זו העיר טובה מכל המדינות, כאן אני בונה, ודר בתוכו. התחילו שמחים, שנאמר (ישעיה לה, א) "ישושם מדבר וציה".

2. מהר"ל מפראג, ספר תפארת ישראל פרק כו

הנה נתנו טעם באי זה צד ראויה שתנתן התורה במדבר. ורצו בזה, **כי הים והירדן הם חמריים, שגדילים בו הנבראים החמריים, ושם משכנם. ולפיכך אין להם קיום ועמידה עם השם יתברך, שהוא קדוש, נבדל מן החמרי. ולפיכך בים נאמר (תהלים קיד, ג) "הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחור"**, שלא היו יכולים אלו דברים לעמוד עם השם יתברך. **אבל המדבר, מפני שאין בו דבר חמרי, שהרי אין בו מציאות חמרי, ואין דרים בו הנבראים החמריים, רק היא שממה וציה. ומפני זה היה שמחה אל המדבר.** כי הנמצאים משתוקקים אל העלה מצד עצמם, כאשר אין להם המונע החמרי. ובשביל כך נתנה התורה, שהיא השכל הגמור, במדבר. כי המדבר משולל מן הדברים החמריים, בעבור שלא נמצא בו דברים הגשמיים. **הנה המקום המיוחד לתורה היא המדבר.**

3. במדבר רבה פרשה א סימן ז

וידבר ה' אל משה במדבר סיני, **למה במדבר סיני מכאן שנו חכמים בג' דברים ניתנה התורה, באש, ובמים, ובמדבר, באש מנין (שמות יט) והר סיני עשן כולו וגוי' ובמים מנין שנאמר (שופטים ה) גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים ובמדבר מנין וידבר ה' אל משה במדבר סיני. ולמה ניתנה בג' דברים הללו אלא מה אלו חנם לכל באי העולם כך דברי תורה חנם הם שנאמר (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים,**

4. מהר"ל שם

וביאור ענין זה, כי ראוי שתנתן התורה באלו שלשה, **כי התורה אינה מתיחסת לאדם, כי האדם בעל גשם, ואילו התורה היא שכלית. ולפיכך אין לתורה התיחסות לאדם כלל, לריחוק מעלתה מן האדם,** והיא מובדלת מן האדם. ולכך נתנה התורה באלו שלשה דברים, כי כל אלו דברים הם הפקר לעולם, וזה מורה שאינם מיוחדים לאדם. וכל דבר שאינו מיוחד לאדם, נבדל הוא ממנו.

5. המשך שם...

וזה כי ג' בחינות יש לתורה, שמצד אלו שלשה בחינות אין התורה מתיחסת לאדם; הבחינה האחת, השכר והטוב שיש בתורה. **כי הטוב שהשם יתברך נותן על ידי שמירת התורה הוא טוב אלהי, ואינו טוב טבעי שהוא ראוי לאדם, רק טוב אלהי. אשר הטוב אלהי הוא נבדל מן האדם לגמרי. וכמו שתמצא בתורה כי השכר שנותן השם יתברך הוא שלא בטבע ושלא כמנהגו של עולם כלל. ולפיכך נתנה התורה במים, שמים הם טוב בכל מקום, וכדכתיב (דברים לב, ב) "יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי", ואמרו ז"ל (ספרי שם) **מה מטר חיים לעולם, אף התורה חיים לעולם.** ומאחר שהתורה היא החיים, אין זה דבר טבעי.**

6. המשך שם...

והפך זה גם כן העונש על התורה אינו טבעי, רק עונש אלהי. שכל עונש שבא בתורה הוא שלא בטבע ושלא כמנהגו של עולם. ולכך נתנה התורה באש, כי הוא נאמר על העונש, (דברים ד, כד) "כי ה' אלהיך אש אוכלה", כאשר בא להפרע מאויביו (רש"י שם). הרי לך כי השכר שהוא בתורה אינו טבעי, והפך זה העונש שהוא בתורה אינו טבעי, שלא כמנהגו של עולם.

7. המשך שם...

ומה שנתנה התורה במדבר, מורה על עצם התורה, **כי המצות שבה הם דברים שאינם טבעיים, וכמו שאמרנו. כי יש שהיו אומרים כי התורה לפי הטבע, ומה שאסרה החלב והדם בטבע. ודבר זה אינו, כי לכך נתנה התורה במדבר, כי המדבר אינם גדלים בו הדברים הטבעיים, וכמו שבארנו לפני זה (ד"ה הנה נתנו). כי לכך אמר (במדב"ר א, ב) כי הים ברת, ההרים רקדו, כמו שנתבאר למעלה (ד"ה הנה נתנו). וזה מורה כי אין התורה טבעית כלל. ודבר זה עצמו מה שנתנה במדבר, לומר כי אין התורה דת טבעי. וזהו מה שנתנה במים ובאש. כי מאחר שאין התורה דת טבעית, ולכך השכר על התורה גם כן אינו טבעי. וכן מפני שהתורה אינה דת טבעי, ולכך נתנה באש, לומר שאין העונש על התורה טבעי, רק שלא בטבע. כלל הדבר, כי אלו ג' דברים הם מורים על עצם מצות התורה, והשכר והעונש, שכל אלו שלשה דברים אינם טבעיים.**

8. מהר"ל מפראג, גבורות ה' פרק כב

וינהג את הצאן אחר המדבר אמר ר' יהושע למה היה רודף למדבר לפי שראה ישראל נתעלו מן המדבר, שנאמר מי זאת עולה מן המדבר שהיה להם במדבר מן שלו באר והתורה והמשכן והשכינה כהונה ומלכות וענני כבוד. בארו בזה כי לכך חפץ הקדוש ברוך הוא שיהיה התחלת הדבור עם משה במדבר, אחר שתראה שכל החשיבות נטלו ישראל במדבר. ואשר תרצה להשכיל תדע הטעם שכל דבר צריך למקום מיוחד, וכאשר הישוב הוא עומד לדברים הגשמיים שהם ראויים להיותם בישוב, לכך לא יהיו בו הדברים הרוחניים כמו התורה והמשכן והשכינה כהונה ומלכות וענני כבוד והמן, שהרי אין המן מדברים הטבעיים, והישוב הוא מיוחד אל דברים הטבעיים, וכן הבאר הוא ברכה שאינה טבעית להיות הבאר הולך עמהן בכל מקום, וכן השלו לא היה זה בא בטבע להיות נופל על מחניהם כדרך יום כה ודרך יום כה, ומפני שאין זה דבר טבעי כלל לא היה זה בישוב המיוחד לטבע, שאי אפשר שיעמדו יחד הדברים הטבעיים והדברים אשר אינם טבעיים, שאין מקום אחד מיוחד לשני דברים מחולקים, ולפיכך לא היו כל אלו מתנות בישוב שהוא מקום הטבעי.

9. הראי"ה קוק זצ"ל, אורות התורה פרק א, א

תורה שכתב אנו מקבלים על ידי הציור היותר עליון ויותר מקיף שבנשמתנו. אנו מרגישים מקרבה את הבהקות תפארת האורה החיה הפלילית של כל היקום. דאים אנו על ידה למעלה מפל הגיון ושכל, חשים אנו רוח אלהים עליון מרחפת עלינו, נוגעת ואינה נוגעת, טסה על פני חיינו ממעל להם ומזרחת אותם באורה. האור מבהיק, נוצץ וחודר בכל, תחת כל השמים ישרהו. לא רוח האמה חוללה אור גדול זה, - רוח אלהים יוצר - כל יצרה, תורת חיים זאת יסוד יצירת כל העולמים כלם. בתורה שבעל פה אנו יורדים כבר אל החיים. אנו חשים שהננו מקבלים את האורה העליונה בצנור השני שבנשמה, בצנור המתקרב לחיי המעשה. אנו חשים, שרוח האמה, הקשורה פשלהבת בגחלת באור תורת אמת, היא גרמה באפנה המיוחדת, שתורה שבעל פה נוצרה בצורתה המיוחדת. ודאי פלולה היא תורת האדם הזאת בתורת ד', - תורת ד' היא גם היא. העין הפקוחה של צופה באספקלריה המאירה, הנאמן בכל בית ד', לא אפשר שממנה תהיה נעלמות שפעת-חיים זאת לכל פתוחיה. גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני. ושני אורים הללו עושים עולם שלם, ששמים וארץ ישקו בתוכו.

10. שיחות הרצי"ה במדבר סדרה א - תשל"ד

לספר במדבר יש ענין מיוחד בתוך חמישה חומשי תורה. בעולם הזה נמצא האדם בשני סוגי מצבים: בבית ובדרך. כאשר הוא יושב בבית הוא מוגן, לעומת המצאותו בדרך, הכרוכה בסכנות. אבל כך היא העובדה בסדר מציאותו של האדם הפרטי היחיד וכן של האדם הכללי, הכלל ישראלי. וההדרכה האלוהית מקיפה וכוללת את האדם בכל מצביו: האדם הבריא והאדם החולה, וכן האדם בבית והאדם בדרך. "בשבתך בביתך ובלכתך בדרך". יש מציאות של קביעות: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". השכינה קבועה בתוכנו, בסדר חיינו, בבית מקדש, בבית שענינו קביעות האחיזה בקרקע. ועם זאת, בחיי האדם הפרטי ובחיי האדם הכללי ישנם מצבים של נדידה ושל הליכה בדרך. כך הוא סדר המציאות. ישנו צורך כזה.

11. במדבר רבה א, ז

דבר אחר, וידבר ה' אל משה במדבר סיני אלא כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר אינו יכול לקנות את החכמה והתורה לכך נאמר במדבר סיני.

12. מהר"ל מפראג, חדושי אגדות מסכת נדרים דף נה עמוד א

...פירוש דבר זה כי אין התורה שייכת אל מי שנפשו גשמית, כי איך יהיה עומדת התורה השכלית בגשמי שאינם מתחברים, ומי שעושה עצמו הפקר לכל שאין לו גאווה רק הכל שוה אצלו ובוהו הוא הפקר לכל ראוי לו התורה, שהוא מדת משה רבינו ע"ה שנאמר בו (במדבר י"ב) והאיש משה עניו מאד. ומדת העונה הוא מדת הפשיטות כמו שביארנו במקומו מה שיש במדה זאת הפשיטות הגמור, ומי שעושה עצמו הפקר דבר זה בפרט הוא מדת הפשיטות, ולכך נתנה התורה במדבר שהוא מקום הפקר, כי התורה יש בה הפשיטות שהיא שכל פשוט. ולכך אמר כאן כי מי שעושה עצמו הפקר ויש לו הפשיטות הגמור אליו נתנה התורה שהיא שכל פשוט, כמו שנתנה התורה במדבר בשביל פשיטות התורה. ואמר כאשר מקבל התורה הוא חלק הש"י, כי יוצא מן הגשמי להיות לו מדריגה השכלית ולפיכך נחלו אל, ואז הוא מתעלה, כאשר יוצא מן הגשמי שהוא עולם הזה הוא מתעלה אל הש"י.